

Навчальна дисципліна «Демократія участі й багаторівневе врядування в ЄС» планується до викладання на 4 курсі юридичного факультету для студентів спеціальностей «Право» та «Міжнародне право» у 7-му семестрі.

Лекції: 32 (один раз на тиждень)

Семінари: 32 (один раз на тиждень):

1 рік (2024/2025): 32 x 4 групи = 160

2 рік (2025/2026): 32 x 3 групи = 128

3 рік (2026/2027): 32 x 4 групи = 160

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

навчальної дисципліни «Демократія участі й багаторівневе врядування в ЄС» (лекції)

Всього: 32 години

Тема 1. Демократія як форма політичного режиму: політико-правові засади (2 години)

Лектор: проф. В. Серьогін

1. Поняття, сутність та ознаки демократії.
2. Передумови демократії (економічні, соціокультурні, політичні та правові).
3. Аспекти, різновиди, загрози та межі демократії.
4. Особливості сучасної конституційної демократії. Демократія в умовах глобалізації та міждержавної інтеграції.

Тема 2. Демократія як одна з фундаментальних цінностей ЄС (2 години)

Лектор: проф. В. Серьогін

1. Демократія як головна цінність та провідний принцип реформ для Європейського Союзу.
2. Принципи демократії та їх реалізація в ЄС.
3. Форми демократії в ЄС: поєднання елементів традиційних та інноваційних демократичних практик.
4. Проблема «дефіциту демократії» в Європейському Союзі: сутність, причини, шляхи подолання.

Тема 3. Демократія участі (партисипаторна демократія): поняття, ознаки, правові форми реалізації в ЄС (4 години).

Лектор: проф. Б. Пшивора (Польща)

1. Поняття демократії участі: еволюція, зміст, основні вимоги.
2. Нормативна база демократії участі в ЄС.
3. Поетапний розвиток практик ЄС у сфері партисипаторної демократії, врядування та громадянського діалогу: горизонтальний, вертикальний та структурний діалог.
4. Впровадження (імплементация) демократії участі в ЄС: межі та форми реалізації.
5. «Новий поштовх європейській демократії» як один із пріоритетів роботи Європейської Комісії на 2019-2024 роки.
6. План дій з розвитку європейської демократії (2020).
7. План дій ЄС у сфері прав людини та демократії на 2020-2024 роки.

Тема 4. Партисипаторна демократія в ЄС: інструментальний аспект (2 години).

Лектор: проф. С. Серьогіна

1. Право громадян на участь у демократичному житті ЄС.
2. Право на належне врядування в аспекті демократії участі.
3. Ініціатива європейських громадян.
4. Зобов'язання ЄК проводити консультації.

5. Відповідальність національних та місцевих органів влади за демократію участі.

Тема 5. Демократична легітимація Європейського Союзу (4 години)

Лектор: проф. М. Хартвіг (Німеччина)

1. Демократизація та прагнення до легітимності в ЄС.
2. Елементи демократичної теорії для ЄС: політико-правовий вимір.
3. Європеїзація та виклики для демократії.
4. Демократія участі в дебатах про демократичну легітимність Європейського Союзу.
5. Партисипаторна демократія після Лісабонського договору: правовий вимір.
6. Багаторівнева легітимність в ЄС.
7. Сучасний інституційний дизайн Європейського Союзу з метою демократичної легітимації.
8. Шляхи поглиблення демократизації ЄС. Реформа установчих договорів як передумова демократизації економічного врядування в ЄС.

Тема 6. Багаторівневе управління: політико-правові характеристики

(2 години)

Лектор: проф. С. Серьогіна

1. Теорія багаторівневого врядування: історичний огляд.
2. Багаторівневе врядування: нормативний (політико-правовий) вимір.
3. Поняття та типологія багаторівневого врядування.
4. Територіальний аспект багаторівневого врядування.
5. Причини, переваги та недоліки багаторівневого врядування.

Тема 7. Багаторівневе управління як елемент європейського врядування (4 години)

Лектор: проф. Е. Альбанезі (Італія)

1. Європейське врядування: поняття, принципи, елементи.

2. Еволюція багаторівневого врядування в ЄС: від Лісабонського договору до Білої книги з багаторівневого врядування.
3. Концепція багаторівневого врядування в розумінні динаміки розвитку ЄС.
4. Концепція багаторівневого врядування в ЄС та її концептуальні складові: система безперервних переговорів для управління через кордони.
5. Конституційні засади багаторівневого врядування в ЄС.
6. Формування політики ЄС як приклад багаторівневого врядування.
7. Мережеве врядування в ЄС.
8. Децентралізація в аспекті багаторівневого врядування в ЄС.
9. Багаторівневе управління та партнерство.

Тема 8. Багаторівневе управління в ЄС: горизонтальний та вертикальний виміри (2 години)

Лектор: проф. М. Воронов

1. Конституційна мутація, політизація та установча влада в ЄС.
2. Горизонтальний розподіл влади в ЄС: наднаціональні актори багаторівневого управління.
3. Вертикальний розподіл влади в ЄС.
4. Зменшення горизонтальної та вертикальної асиметрії влади в ЄС.

Тема 9. Багаторівневе врядування в аспекті демократії участі: досвід ЄС (4 години).

Лектор: проф. О. Марцеляк

1. Участь громадян та громадянський діалог в ЄС.
2. Поетапний розвиток практик ЄС у сфері партисипаторної демократії, врядування та громадянського діалогу: горизонтальний, вертикальний та структурний діалог.
3. Демократичне врядування та громадська думка.

4. Багаторівневе врядування: роль демократії участі та громадянського суспільства у впровадженні європейського врядування через призму Лісабонського договору.
5. Перспективи демократії в багаторівневому врядуванні.
6. Партисипаторна демократія та програми ЄС (LEADER, «Молодь в дії», SAGA тощо).
7. Консультації та оцінка впливу як інструменти багаторівневого врядування.

Тема 10. Місцеве та регіональне самоврядування як елемент демократії участі та багаторівневого управління в ЄС (2 години)

Лектор: проф. М. Воронов

1. Біла книга про багаторівневе врядування та роль і можливості місцевих і регіональних органів влади в контексті багаторівневого врядування в ЄС.
2. Субнаціональні актори та багаторівневе управління ЄС: між занепадом «Європи регіонів» та появою «активної субсидіарності».
3. Альтернативні моделі управління: регіоналізм та федералізм.
4. Територіальне співробітництво та багаторівневе управління в ЄС.

Тема 11. Участь громадянського суспільства в європейському управлінні (2 години)

Лектор: проф. О. Марцеляк

1. Інститути громадянського суспільства як актори європейського врядування.
2. Роль громадських організацій у подоланні демократичного дефіциту ЄС.
3. Підвищення ролі волонтерських організацій та фондів в Європі.
4. Європейський соціально-економічний комітет як інституційна форма участі громадянського суспільства в європейському управлінні.
5. Залучення «вертикально» та територіально організованого громадянського суспільства: Комітет регіонів.
6. «Неформальні» канали участі організацій громадянського суспільства.

7. Групи інтересів та європейське врядування. Посередництво інтересів та лобіювання.

8. Громадянський діалог в аспекті демократії участі.

Тема 12. Партисипативна демократія та багаторівневе врядування:

Досвід ЄС для України (2 години)

Лектор: проф. М. Воронов

1. Сучасний стан демократії участі та багаторівневого врядування в Україні з точки зору європейських політико-правових стандартів.

2. Децентралізація влади в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.

3. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні та досвід розвитку публічного простору в ЄС.

4. Форми політичної активності громадян в Україні в аспекті європейського досвіду.

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1	Демократія як форма політичного режиму: політико-правові основи. В. Серьогін	2
2	Демократія як одна з фундаментальних цінностей ЄС. В. Серьогін	2
3	Демократія участі (партисипаторна демократія): поняття, ознаки, правові форми реалізації в ЄС. Б. Пшиора	4
4	Демократія участі в ЄС: інструментальний аспект. Серьогіна С.Г.	2
5	Демократична легітимація Європейського Союзу. Хартвіг М.	4
6	Багаторівневе врядування: політико-правова характеристика Серьогіна С.Г.	2
7	Багаторівневе врядування як елемент європейського врядування Альбанезе Е.	4
8	Багаторівневе врядування в ЄС: горизонтальний і вертикальний виміри. Воронов М.М.	2
9	Багаторівневе врядування в аспекті демократії участі: досвід ЄС . Марцеляк О.	2
10	Місцеве й регіональне самоврядування як елемент демократії участі та багаторівневого врядування в ЄС. Воронов М.М.	2
11	Участь громадянського суспільства в європейському врядуванні. Марцеляк О.В.	4
12	Демократія участі та багаторівневе врядування: досвід ЄС для України/ Воронов М.М.	2
	Загалом	32

Розподіл годин (лекції): 32 години

Воронов М.М. - 6
 Серьогін В.О. - 4
 Серьогіна С.Г. - 4
 Альбанезе Е. - 4
 Хартвіг М. - 4
 Марцеляк О. - 6
 Пшиора Б. - 4